

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Допускається до захисту
Завідувач кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки
назва кафедри
професор Сокольська Т.В.
підпис, вчене звання, прізвище, ініціали

« 04 » листопада 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ
ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ БІЛОЦЕРКІВСЬКОЇ
РАЙОННОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)

Виконала: Джус Павліна Степанівна
прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Керівник: д.е.н., професор. Сокольська Тетяна Вікторівна
вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Рецензент: професор Гринчук Юлія Сергіївна
вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Я, Джус Павліна Степанівна, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2024 р.

АНОТАЦІЯ

Джус Павліна Степанівна. Механізми взаємодії місцевих органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування (за матеріалами Білоцерківської районної військової адміністрації)

Досліджено теоретико-методологічні засади взаємовідносин органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування їх сутність та особливості в умовах децентралізації та військового стану; проаналізовано ці взаємовідносини на прикладі Білоцерківської районної військової адміністрації, вивчено вплив фінансової децентралізації на взаємовідносини органів публічної влади та соціально-економічний розвиток району; вивчено зарубіжний досвід взаємовідносин органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування та обґрунтовано доцільність їх впровадження в Україні.

Використано методичні підходи, методи, зокрема: діалектичний метод пізнання (для визначення природи взаємовідносин органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування їх сутності та особливостей в умовах децентралізації); логічний (для обґрунтування доцільності впровадження зарубіжного досвіду взаємовідносин органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування як напрям їх удосконалення в Україні); системний та порівняльний аналіз (для дослідження впливу фінансової децентралізації на взаємовідносини органів публічної влади та соціально-економічний розвиток району); статистичні (для визначення ефективності удосконалення взаємовідносин органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування); абстрактно-логічний (для теоретичних узагальнень і формулювання висновків дослідження); тощо.

Інформаційними джерелами написання кваліфікаційної роботи магістра слугували: Закони України, інші нормативно-правові акти; звітно-аналітичні та статистичні дані Державної служби статистики України, Асоціації міст України та громад, аналітичні матеріали Білоцерківської районної військової адміністрації та міжнародних організацій, результати наукових досліджень тощо.

Виявлено, що на законодавчому рівні існують розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями, однак, на сьогодні, у діяльності цих органів спостерігаються правові колізії під час втілення повноважень. Взаємодію між органами державної влади (у даному випадку – органами місцевої виконавчої влади) та органами місцевого самоврядування можна визначити як спільну діяльність у межах встановленої законодавством компетенції з метою виконання покладених на них повноважень та здійснення контролю за дотриманням законності, прав і свобод людини і громадянина. Головна причина проблем, які виникають у взаємовідносинах органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій є недосконалість чинного законодавства України.

Зроблено висновок, що орієнтуючись на тісну взаємодію Білоцерківської райдержадміністрації з органами публічної влади її діяльність спрямована на запровадження принципів прозорості та відкритості в управлінні районом, посилення позитивних тенденцій в усіх сферах районної економіки, здійснення модернізації інфраструктури та запровадження заходів з енергозбереження, проведення комплексу заходів підтримки малозахищених верств населення, а найголовніше вирішення безпекових питань. Ураховуючи сучасний стан розвитку України й чинне законодавство вважаємо, що оптимальною моделлю взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування є партнерська модель, яка дає можливість поєднати інтереси органів державної влади й органів місцевого самоврядування задля створення певного консенсусу, суспільної злагоди в суспільстві.

Кваліфікаційна робота магістра містить 71 сторінку, 2 таблиці, 12 рисунків, список використаних джерел із 53 найменування, 1 додаток.

Ключові слова: публічна влада, органи державної виконавчої влади, місцеве самоврядування, взаємовідносини, фінансова децентралізація, соціально-економічний розвиток.

ANNOTATION

Pavlina Dzhus. Mechanisms of interaction between local bodies of the state executive power and local self-government bodies (based on the materials of the Bila Tserkva District Military Administration)

It has been investigated the theoretical and methodological foundations of the relationship between state executive authorities and local self-government bodies, their essence and peculiarities in the conditions of decentralization and martial law; these relationships were analyzed on the example of the Bila Tserkva District Military Administration, the influence of financial decentralization on the relationships between public authorities and the socio-economic development of the district was studied; foreign experience of relations between state executive authorities and local self-government bodies was studied and the expediency of their implementation in Ukraine was substantiated.

It has been used methodical approaches, methods: the dialectical method of cognition (to determine the nature of the relationship between state executive authorities and local self-government bodies, their essence and features in conditions of decentralization); logical (to substantiate the expediency of implementing foreign experience of relations between state executive authorities and local self-government bodies as a direction for their improvement in Ukraine); systemic and comparative analysis (to study the impact of financial decentralization on the relations between public authorities and the socio-economic development of the district); statistical (to determine the effectiveness of improving relations between state executive authorities and local self-government bodies); abstract-logical (for theoretical generalizations and formulation of research conclusions); etc.

Information sources of the master's thesis were: Laws of Ukraine, other regulatory legal acts; reporting and analytical and statistical data of the State Statistics Service of Ukraine, the Association of Ukrainian Cities and Communities, analytical materials of the Bila Tserkva District Military Administration and international organizations, the results of scientific research, etc.

It was revealed that at the legislative level there is a separation of powers between local self-government bodies and local state administrations, however, today, legal conflicts are observed in the activities of these bodies during the implementation of powers. The interaction between state authorities (in this case, local executive authorities) and local self-government bodies can be defined as joint activity within the limits of competence established by law with the aim of fulfilling the powers assigned to them and exercising control over compliance with the law, the rights and freedoms of a person and a citizen. The main cause of the problems that arise in the relationship between local self-government bodies and local state administrations is the imperfection of the current legislation of Ukraine.

It has been concluded that, focusing on the close interaction of the Bila Tserkva District State Administration with public authorities, its activities are aimed at introducing the principles of transparency and openness in the management of the district, strengthening positive trends in all areas of the district economy, implementing infrastructure modernization and introducing energy saving measures, carrying out a set of measures to support vulnerable population groups, and most importantly, solving security issues. Taking into account the current state of development of Ukraine and the current legislation, we believe that the optimal model of interaction between state authorities and local self-government is the partnership model, which makes it possible to combine the interests of state authorities and local self-government bodies in order to create a certain consensus, social harmony in society.

The master's thesis contains 71 pages, 2 tables, 12 figures, the list of the used sources from 53 names, 1 appendix.

Keywords: public power, bodies of state executive power, local self-government, mutual relations, financial decentralization, socio-economic development.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОВІДНОСИН ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	8
1.1. Публічна влада: сутність, ознаки та форми прояву	8
1.2. Взаємовідносини органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування	16
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	21
2.1 Білоцерківська районна військова адміністрація: особливості її діяльності та вплив на розвиток району	21
2.2. Вплив фінансової децентралізації на взаємовідносини органів публічної влади та соціально-економічний розвиток досліджуваного району	30
2.3 Оцінка взаємовідносин райдержадміністрації з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування	38
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВЗАЄМОВІДНОСИН ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК НАПРЯМ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ В УКРАЇНІ	49
3.1. Світова практика та моделі взаємовідносин державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування	49
3.2. Удосконалення механізмів взаємодії органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування в Україні	57
Висновки до розділу 3	61
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	65
ДОДАТКИ	71

ВСТУП

Актуальність досліджень. Україна як незалежна держава з європейськими цінностями нині потребує якісного публічного управління у різних сферах економічної політики, ефективного місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади та бюджетної системи.

В умовах виснажливої війни, яка уже триває два з половиною роки, розмежування повноважень, відсутність дієвого механізму взаємодії, а також відсутність чіткого розподілу повноважень і відповідальності між органами місцевого самоврядування різного рівня обумовлюють неефективність взаємодії між представницькою та виконавчою гілками влади. Проблема є досить актуальною і безпосередньо пов'язана з системними реформами та трансформаційними процесами, що відбуваються в державі. Успіх реформ, які запроваджуються в Україні, швидкість темпів переходу до нової, більш досконалої моделі організації усіх сфер суспільно-політичного та соціально-економічного життя в ній, здійснення процесів реформування місцевого самоврядування, децентралізації, деконцентрації, вирішення всіх питань місцевого значення та забезпечення суттєвого підвищення рівня життя громадян значною мірою залежить від ефективної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Все це підтверджується міжнародним досвідом, оскільки сучасні інститути децентралізованого управління, забезпечують ефективніше виконання функцій держави і ефективніше надання суспільних послуг. Взаємодія державних інститутів з інститутами громадянського суспільства нині є досить важливою умовою існування демократичної правової держави. При цьому держава, органи місцевого самоврядування, громадянське суспільство мають бути партнерами у реалізації нормотворчих, правозастосовних функцій, має панувати взаємна довіра, а громадська ініціатива – запорукою успішного діалогу.

Мета кваліфікаційної роботи: полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичній реалізації ефективних механізмів удосконалення взаємодії органів державної влади і органів місцевого самоврядування у сфері делегованих повноважень.

Об’єкт дослідження – ефективні механізми взаємодії органів державної влади і органів місцевого самоврядування у сфері делегованих повноважень.

Предмет дослідження – основні проблеми взаємодії органів державної влади і органів місцевого самоврядування на прикладі Білоцерківської військової районної організації.

У кваліфікаційній роботі магістра застосовані загальнонаукові і спеціальні методи зокрема: діалектичний метод пізнання (для визначення природи взаємовідносин органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування їх сутності та особливостей в умовах децентралізації); логічний (для обґрунтування доцільності впровадження зарубіжного досвіду взаємовідносин органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування як напрям їх удосконалення в Україні); системний та порівняльний аналіз (для дослідження впливу фінансової децентралізації на взаємовідносини органів публічної влади та соціально-економічний розвиток району); статистичні (для визначення ефективності удосконалення взаємовідносин органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування); абстрактно-логічний (для теоретичних узагальнень і формулювання висновків дослідження); тощо.

Інформаційними джерелами написання кваліфікаційної роботи магістра слугували: Закони України, інші нормативно-правові акти; звітно-аналітичні та статистичні дані Державної служби статистики України, Асоціації міст України та громад, аналітичні матеріали Білоцерківської районної військової адміністрації та міжнародних організацій, результати наукових досліджень тощо.

Апробація результатів дослідження: Джус П.С. Механізми взаємодії місцевих органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування. Наукові пошуки молоді у XXI столітті. Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції магістрантів і молодих дослідників (Біла Церква, 30 жовтня 2024 р.). Біла Церква: БНАУ, 2024. 218 с. С.166-169.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Федіна Н. В., Мельник Н. В., Шевців М. Б. Співвідношення органів державної влади та місцевого самоврядування та їхня роль у формуванні демократичного суспільства. Право та державне управління. 2023. №3. С.13-18.
2. Стукан Т. М. Публічна влада: характеристика, ознаки та форми прояву. Публічне управління та митне адміністрування, № 4 (31), 2021. С.37-41.
3. Роговенко О. В. Муніципальна влада або влада органу місцевого самоврядування: до питання про визначення понятійного апарату. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2019. С.39-44.
4. Ковальчук С. Проблема визначення поняття публічної влади в теорії держави і права. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 884. С. 47-51.
5. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Папуша В. С. Виконавча влада: місце та роль в системі державної влади. Державне управління: удосконалення та розвиток № 12, 2015. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=936>.
7. Дніпров О.С. Виконавча влада в Україні: теоретико-концептуальні підходи до розуміння сутності в сучасних умовах трансформації суспільства: [монографія]. Київ: «Видавництво Людмила», 2018. 540 с.
8. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 38, ст.385. Редакція 22.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>.
9. Закон України «Про місцеві державні адміністрації». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 20-21, ст.190. Редакція від 27.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.
10. Закон України «Про місцеве самоврядування» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170. Редакція від 10.08.202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

11. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навчальний посібник. Атіка, 2007. 624-627 с.

12. Іжа М. М., Надолішній П.І., Приходченко Л. Л., Саханенко С.Є. та ін. Механізм взаємовідносин органів публічної влади в умовах розвитку багаторівневого управління в Україні. Багаторівневе управління (multi-level governance) в умовах модернізації публічної влади і становлення демократичного врядування в Україні: колективна монографія; за заг. ред. Л.Л. Приходченко. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. С. 288-294.

13. Крусан, А. Р. Науково-практична парадигма взаємодії місцевих органів публічної влади в умовах децентралізації в Україні. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. 2021. 6(18). С. 79-97.

14. Указ Президента України «Про утворення військових адміністрацій» від 24 лютого 2022 року № 68/2022.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>.

15. Рой О.В. Військові адміністрації як суб'єкти владних повноважень. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». С.441-446.

16. Закон України Про правовий режим воєнного стану: від 12.05.2015. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

17. Регламент Білоцерківської районної державної адміністрації. URL: <https://bcrda.gov.ua/reglament-bilocerkivskoi-rajonnoi-derzhavnoi-administracii-11-14-09-11-12-2018>.

18. Закон України. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 9, ст. 79. Редакція від 24.12.2023. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.

19. Постанова Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 33, ст.235. Редакція від 07.09.2023. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>.

20. Бюджетний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572. Редакція від 01.08.2024. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

21. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. Редакція від 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

22. Закон України про Державний бюджет України на 2024 рік. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, №№ 97-100, ст.393. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>.

23. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/1030220000/info/indicators?year=2023&month=12>.

24. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану (оновлюється). <https://decentralization.ua/news/14654>.

25. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» від 11 березня 2022 р. № **252**. Редакція від 03.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text>.

26. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» від 9 червня 2021 р. № 590. Редакція від 08.08.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/l>. URL: [aws/show/590-2021-%D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text).

27. Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету» від 20.09.2017 № 793. Редакція від 18.07.2024,. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793201-17#Text>.

28. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування у межах нової системи територіальної організації влади в Україні. за ред. Г.В. Макарова. К. : Національний інститут стратегічних досліджень. К., 2011. 54 с.

29. Панчишин Р.І. Поняття та форми взаємодії органів місцевого самоврядування та місцевих органів державної виконавчої влади. Право і суспільство № 6 частина 2 / 2018. С. 109-113.

30. Неділько А.І. Зарубіжний досвід публічного управління на місцевому рівні. Інвестиції: практика та досвід. Київ, 2016. № 1. С. 82–86.

31. Антонюк О. М. Взаємодія органів виконавчої влади на базовому рівні у процесі оптимізації повноважень органів місцевого самоврядування. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2022. Вип. 71. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/263411/259681>.

32. Тищенко К.М. Моделі взаємодії органів державної влади з органами місцевого самоврядування. URL:http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2010/37.pdf.

33. Федоренко В.Л., Чернеженко О.М. Конституційні моделі місцевого самоврядування у державах-учасниках ЄС, Швейцарії та Україні: монографія. За ред. В.Л.Федоренко. Київ. 2017. 288 с.

34. Ткачук А. Скандинавський шлях. Досвід реформ адміністративно-територіального устрою і місцевого самоврядування в Данії та Швеції. Анатолій Ткачук. К.: Логос, 2015. 124 с.

35. Співак Д. П. Сучасні теорії та моделі місцевого самоврядування. URL:<https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b35274da-86db-498e-971f-884c85f45b08/content>.

36. Місцеве самоврядування в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно – правові аспекти: монографія. За заг.ред. О.В. Батанова, О.В. Марцеляка, А. Берлінгуера. Київ: Вид-во «Основа», 2020. 672 с.

37. Kovtun Y. Improving the Relationship between Public Authorities and Local Governments in the Process of Decentralization. The Studies of the Borderland Universities Network. Bialystok, 2020. Tom 4. P. 99- 111.

38. Boyle R., Humphreys P. C., O'Donnell O., O'Riordan J., Timonen V. Changing local government a review of the local government modernisation programme. URL:https://www.ipa.ie/_fileUpload/Documents/CPMR_RR5_Changing_Local_Government.pdf.

39. Мельников О. Ф., Кононенко М. М.. Реформування місцевого самоврядування – шлях подолання проблем публічної влади в Україні. Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/73fd8cf5-4ea1-40f7-8ef8-1c3b92cdf37a/content>.

40. European Charter of Local Self-Government. URL: <https://rm.coe.int/european-charter-for-local-self-government-english-version-pdf-a6-59-p/16807198a3>.

41. The relationship between central and local authorities. URL: <https://rm.coe.int/1680747fbc>.

42. Kadenko D. Modern mechanisms of interaction between public authorities and institutions of civil society. Sectoral research XXI: characteristics and features | Volume 1. April 22, 2022. С. 36-38.

43. Ковтун Ю.Є. Упорядкування поля функцій системи органів публічної влади в умовах децентралізації. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ. Вип. 1(77). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2019. С. 54-59.

44. Parrado S. Assigning competences and functions to local self-government in four EU member states: a comparative review. <https://www.sigmaweb.org/publications/40987105.pdf>.

45. Пухтинський М.О., Ворона П.В., Власенко О.В. та ін Зарубіжний досвід організації роботи місцевої влади: [монографія]. За заг. ред. П.В.Ворони. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. 280 с.

46. Приходченко Л. Л., Саханенко С. Є., Надолішній П. І. Система публічного управління в умовах децентралізації влади: механізми горизонтальної взаємодії: монографія та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Приходченко. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. 332 с.

47. Cerlin Pesti, Tiina Randma-Liiv. Public administration characteristics and performance in EU28. Ragnar Nurkse Department of Innovation and Governance Tallinn University of Technology April 2018. URL: <http://www.europa.eu>.

48. Карабін Т. О. Розподіл повноважень публічної адміністрації: Монографія. Ужгород: Гражда, 2016. 220 с.

49. Європейська хартія місцевого самоврядування: Хартія, міжнародний документ від 15.10.1985 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

50. Рекомендація № R(98)12 «Про нагляд за діяльністю органів місцевої влади»: Ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи 18 вересня 1998р. URL: <http://www.slg-coe.org.ua>.

51. Дробуш І. В. Актуальні питання взаємодії держави та місцевого самоврядування в процесі реалізації соціальних прав. Актуальні проблеми держави і права. URL: <http://www.apdp.in.ua/v74/5.pdf>.

52. Проект Закону "Про внесення змін до Закону України "Про місцеві державні адміністрації" та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні". <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/204354.html>

53. Висновок щодо проекту Закону «Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні» (#4298). м. Страсбург, 21 лютого 2024 року. URL:

<https://rm.coe.int/cegg-lex-2024-1-local-state-administrations-draft-law-4298-as-of-21-fe/1680aea85f>.